

צדיק ורע לו - בשלושה ספרי חכמה

1. מהי ספרות החכמה?

מלכים א' ה' ט וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חָכְמָה לְשִׁלְמֹה וַתְּבוּנָה הִרְבָּה מְאֹד וַרְחֹב לֵב כַּחֲזוֹל אֲשֶׁר עַל-שְׁפַת הַיָּם. י וַתִּרְבֶּ חָכְמַת שְׁלֹמֹה מִחָכְמַת כָּל-בְּנֵי-קִדְּם וּמִכָּל חָכְמַת מִצְרָיִם. יא וַיִּחְכַּם מִכָּל-הָאָדָם מֵאִיתָן הָאֲזָרְחִי וְהַיָּמִן וְכָלכָּל וְדָרְדַע בְּנֵי מַחֲזוֹל וַיְהִי-שְׁמוֹ בְּכָל-הַגּוֹיִם סְבִיב. יב וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשָּׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמֹשֶׁה וְאַלְפִי. יג וַיְדַבֵּר עַל-הָעֵצִים מִן-הָאֲרָז אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן וְעַד הָאֲזוּב אֲשֶׁר יֵצֵא בְּקִיר וַיְדַבֵּר עַל-הַבְּהֵמָה וְעַל-הָעוֹף וְעַל-הָרֶמֶשׂ וְעַל-הַדְּגָיִם. יד וַיָּבֹאוּ מִכָּל-הָעַמִּים לִשְׁמֹעַ אֶת חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵאֵת כָּל-מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת-חָכְמָתוֹ.

ש"א כ"ד יב וַיִּשְׁפֹּט ה' בִּינֵי וּבִינָה וּנְקַמְנֵי ה' מִמֶּנָּה וַיְדִי לֹא תִהְיֶה-בָּהּ. יג כֹּאֲשֶׁר יֹאמֵר מִשָּׁל הַקִּדְמֹנִי מִרְשָׁעִים יֵצֵא רָשָׁע וַיְדִי לֹא תִהְיֶה-בָּהּ.

מ"ב י"ד ח אֲזַ שְׁלַח אֲמַצְיָה מְלֹאכִים אֶל-יְהוֹאָשׁ בֶּן-יְהוֹאָחָז בֶּן-יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָכֵה נִתְרָאָה פָּנִים. ט וַיִּשְׁלַח יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל אֶל-אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה לֵאמֹר הַחֹחַ אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן שְׁלַח אֶל-הָאֲרָז אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן לֵאמֹר תִּנְה-אֶת-בֵּיתְךָ לְבָנִי לְאִשָּׁה וְתַעֲבֹר חַיִּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן וְתִרְמַס אֶת-הַחֹחַ. י הִכָּה הַכִּיתָ אֶת-אָדוֹם וּנְשָׂאָה לְבָךָ הַכָּבֵד וְשָׁב בְּבֵיתְךָ וְלִמָּה תִתְגַּרְהַ בְּרַעַה וּנְפַלְתָּה אֶתְהָ וַיְהוּדָה עִמָּךְ.

2. תפיסת משלי: צדיק וטוב לו

חיובי	שלילי
חכם	כסיל
צדקה	רשע
צדיק	רשע
חרוץ, עשיר	רש, רמיה
אוגר בקיץ	נרדם בקציר
משכיל	מביש
הולך בתום	מעקש דרכיו
אור	חושך

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ד

האותיות הקטנות בספר משלי:

1. ג יא מוסר ה' בְּנֵי אֵל-תִּמְאָס וְאֵל-תִּקְוָה בְּתוֹכָהֶן. יב כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה' יוֹכִיחַ וְכָאֵב אֶת-בֶּן יִרְצֶה
2. י"ט יח-יט יסר בְּנֶךְ כִּי-יֵשׁ תִּקְוָה וְאֵל-הַמִּיתוּ אֵל-תִּשָּׂא נַפְשָׁךְ. גְּדֹל-חַמָּה נִשְׂא עֲנָשׁ כִּי אִם-תִּצְלִי וְעוֹד תּוֹסֵף.
3. ט"ו טז טוב-מַעַט בְּיָרְאֵת ה' מְאוּצָר רַב וּמְהוּמָה בּוּ.

איוב הצדיק

- משלי י"ד טז חֲכָם יֵרָא וְסוֹר מֵרַע וְכֹסִיל מִתְעַבֵּר וּבֹטֵחַ
- משלי ט"ז וּ בְחָסֵד וְאֶמֶת יִכְפֹּר עֵוֹן וּבְיָרְאֵת ה' סוֹר מֵרַע.

מבנה הפולמוס בספר איוב:

מחזור ראשון	מחזור שני	מחזור שלישי
אליפז ד-ה	אליפז טו	אליפז כב
איוב ו-ז	איוב טז-יז	איוב כג-כד
בלדד ח	בלדד יח	בלדד כה (6 פסוקים)
איוב ט-י	איוב יט	איוב כו, כז-כח, כט-לא
צופר יא	צופר כ	----
איוב יב-יד	איוב כא	
11 פרקים	7 פרקים	10 פרקים מתוכם 8 פרקים של איוב!

מבנה נאומי ה':

1. נאום ה' הראשון (לח-לט)
2. שאלה קצרה של ה' (מ' א)
3. תשובת קצרה של איוב (מ' ג-ה)

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ד

4. נאום ה' השני (מ-מא)

5. איוב מצהיר על סיום המסע (מב א-ו)

אור במשלי ובקהלת

משלי ד' יז כִּי לִחְמוֹ לַחֵם רָשָׁע וַיִּין חֲמָסִים יִשְׁתּוּ. יח וְאַרְחֵ צְדִיקִים כְּאוֹר נֶגֶה הוֹלֵךְ וְאוֹר
עַד-נֶכּוֹן הַיּוֹם. יט דָּרָךְ רָשָׁעִים כְּאֶפְלָה לֹא יָדְעוּ בַמָּה יִכְשְׁלוּ

קהלת ב' י"ג-טו: יג וְרֵאִיתִי אֲנִי שָׁיֵשׁ יִתְרוֹן לַחֲכָמָה מִן-הַסְּכָלוֹת כִּי־יִתְרוֹן הָאוֹר
מִן-הַחֹשֶׁךְ. יד הַחֲכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ
וַיִּדְעֵתִי גַם-אֲנִי שֶׁמִּקְרָה אֶחָד יִקְרָה אֶת-כָּלָם. טו וְאִמְרַתִּי אֲנִי בְּלִבִּי כִּמְקָרָה הַכְּסִיל גַם-אֲנִי יִקְרַנִּי
וְלָמָּה חֲכַמְתִּי אֲנִי אֲזַ יִתֵּר
וְדַבַּרְתִּי בְּלִבִּי שֶׁגַם-זֶה הִבֵּל

צדיק וטוב לו?

ז טו אֶת-הַפֶּל רֵאִיתִי בְיַמֵּי הַבְּלִי יֵשׁ צְדִיק אֵבֶד בְּצַדִּיקוֹ וַיֵּשׁ רָשָׁע מֵאֲרִיף בְּרַעְתּוֹ. **טז** אֶל-תְּהִי צְדִיק
הַרְבֵּה וְאֶל-תִּתְחַכֵּם יוֹתֵר לָמָּה תִּשְׂוֹמֵם. **יז** אֶל-תִּרְשַׁע הַרְבֵּה וְאֶל-תְּהִי סָכֵל לָמָּה תִּמְוֹת בְּלֹא
עֵתָךְ. **יח** טוֹב אֲשֶׁר תִּתְאַחַז בְּזָה וְגַם-מִזֶּה אֶל-תִּנַּח אֶת-יָדְךָ כִּי-יִרְא אֱלֹהִים יֵצֵא אֶת-כָּלָם.

א כִּי אֶת-כָּל-זֶה נִתְתִּי אֶל-לִבִּי וְלִבּוֹר אֶת-כָּל-זֶה אֲשֶׁר הִצְדִּיקִים וְהַחֲכָמִים וְעַבְדֵיהֶם בְּיַד הָאֱלֹהִים
גַם-אֶהְבֶּה גַם-שִׁנְאָה אֵין יוֹדַע הָאָדָם הַכֹּל לִפְנֵיהֶם. **ב** הַכֹּל כְּאֲשֶׁר לִפְלֵ מִקְרָה אֶחָד לְצְדִיק וְלְרָשָׁע
לְטוֹב וְלְטָהוֹר וְלְטָמָא וְלְזָבַח וְלֹאֲשֶׁר אֵינְנו זָבַח כְּטוֹב כַּחֲטָא הַנִּשְׁבַּע כְּאֲשֶׁר שְׁבוּעָה יִרְא

שה"ש רבא פרשה א י

תני רבי חייא רבה רק לעת זקנת שלמה שרתה עליו רוח הקודש, ואמר שלושה ספרים משלי
וקהלת ושה"ש.

רבי יונתן אמר שיר השירים כתב תחלה, ואחר כך משלי, ואחר כך קהלת. ומייתי לה רבי יונתן
מדרך ארץ: כשאדם נער אומר דברי זמר, הגדיל אומר דברי משלות, הזקין אומר דברי הבלים.

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ד

רבי ינאי חמוי דרבי אמי אמר הכל מודים שקהלת בסוף אמרה.